

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2006 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ja neuvoston puitepäättökseksi (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 18 päivänä marraskuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ja neuvoston puitepäättökseksi (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista) (U 39/2005 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiaa lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Jorma Waldén, opetusministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausuntonsa on antanut
— kaupp- ja teollisuusministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Direktiivi- ja puitepääteehtotusten tavoitteena on täydentää huhtikuussa 2004 annettua direktiiviä teollis- ja tekijänoikeuksien varmistamisesta (2004/48/EY). Tuolloin annettu direktiivi koski yksityisoikeudellisia ja hallinnollisia toimenpiteitä. Ehdotetulla direktiivillä ja puitepäättöksellä toteutetaan tarvittavat rikosoikeudelliset toimenpiteet teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi.

Direktiiviehdotuksessa on määräykset teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavien tekojen sääntämisestä rangaistaviksi sekä niistä rangaistustyypeistä, joita teoista on langetettava. Direktiiviä täydentävässä puitepääteehtotuksessa on määräykset rangaistusten vähimmäistasosta,

menettämisseuraamuksista ja jäsenvaltioiden välisestä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä.

Valtioneuvoston kanta

Ehdotuksilla on tarkoitus luoda sisämarkkinoiden toimintaan vaikuttava työkalu, jolla TRIPS-sopimuksella jo harmonisoituja kansallisia säännöksiä ja menettelyjä harmonisoidaan edelleen. Samalla ehdotukset siirtäisivät sanotut menettelyt ja säännökset osaksi yhteisön toimivaltaa. TRIPS-sopimuksen mukaiset säännökset poikkeavat osittain direktiivin sanamuodoista. Valtioneuvoston mukaan erot saattavat johtaa tulkinnallisiin epäselvyyksiin. Ehdotuksella ei tule luoda tällaisia erilaisen tulkinnan mahdollisuuksia sopimuksen osapuolina olevissa valtioissa.

Kaikkien ehdotettujen säännösten soveltuminen yhtäläisesti luonteeltaan erilaisiin teollis- ja tekijänoikeuksiin aiheuttaa ongelmia, jotka on ratkaistava ehdotuksen käsittelyn aikana.

Direktiiviehdotuksen 4 artiklan 2 kohdassa lueteltuja erityisseuraamuksia on sisällynyt muihinkin unionin säädösehdotuksiin, jotka ovat koskeneet oikeushenkilölle määrättäviä seuraamuksia. Ehdotuksesta ei kuitenkaan ilmene,

ovatko nyt ehdotetut seuraamukset oikeushenkilölle tai myös luonnolliselle henkilölle tarkoitettuja. Ehdotusta tulisi siten tältä osin selventää.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota muun muassa avunantajalle ja yritykseen syyllistyneelle määrättävän rangaistuksen määräytymiseen ja ehdotusten soveltumiseen rikosoikeusjärjestelmään yleensä ja muun muassa Suomen päiväsakkojärjestelmään.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston kirjelmässä on kiinnitetty huomiota moniin epäselvyyksiin ja ongelmiin, joita direktiiviehdotukseen sisältyy. Selvittämistä vaativat muun muassa säännösten oikeusperusta, soveltamisala sekä teollis- ja tekijänoikeudellisten rikosten ehdotetut seuraamukset.

Sivistysvaliokunnan mielestä ehdotuksen tavoite lisätä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamista on sinänsä kannatettava. Rikosoikeudellisten säännösten harmonisointia oikeusministeriö pitää ongelmallisena. Sivistysvaliokunta yhtyy tähän kantaan. Valiokunnan mielestä tulee tarkasti arvioida ehdotettujen säännösten soveltuminen luonteeltaan erilaisiin teollis- ja tekijänoikeuksiin. Ennen päätöksentekoa tulee muun muassa selvittää, missä määrin ehdotusten yksittäiset säännökset soveltuvat kuhunkin oikeuteen.

Ehdotus velvoittaisi jäsenvaltiota säätämään teon seuraamukseksi sekä rikosoikeudellisen että ei-rikosoikeudellisen sakon. Sellaiset törkeät tapaukset, joissa rikokset on tehty järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tai niistä aiheutuu vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle, tulisi aina käsitellä rikoksina rikosoikeudellisen järjestelmän piirissä. Valiokunta yhtyy valtio-

neuvoston kantaan siinä, että yhdestä rikoslajista — teollis- ja tekijänoikeusrikoksista — säädettävät rikosoikeudelliset sakot määräytyisivät täysin eri perusteilla kuin muista rikoksista määrättävät sakot.

Ehdotus, jonka mukaan tekijän- tai teollisoikeusrikoksien tulisi olla virallisen syytteen alaisia, on sivistysvaliokunnan mielestä ongelmallinen. Sivistysvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kirjelmässä esitettyihin kriittisiin arvioihin. Valiokunta pitää kuitenkin ongelmallisena valtioneuvoston kantaa siitä, jonka mukaan tekijänoikeusrikosten osalta kuluttajien etu olisi peruste sille, että rikos olisi virallisen syytteen alainen. Tekijänoikeusrikoksen säilyttämistä asianomistajarikoksena puoltaa muun muassa se seikka, että käytännössä oikeuden olemassaolon toteaminen ja suojatun aineiston käyttöluvan puuttumisen toteaminen edellyttää oikeudenhaltijan osallistumista asian selvittämiseen.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa edellä esitetyn huomautuksen valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Kirsi Ojansuu /vihr
vpj.	Säde Tahvanainen /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Ilkka Taipale /sd
	Sinikka Hurskainen /sd	Marja Tiura /kok
	Tuomo Hänninen /kesk	Jutta Urpilainen /sd
	Tatja Karvonen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Rauno Kettunen /kesk	Unto Valpas /vas
	Minna Lintonen /sd	vjäs. Lauri Oinonen /kesk (osittain).
	Pehr Löf /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.